

خطبه روز جمعہ

16/2/1445ھ 1/9/2023م

جناب شیخ داکتر

عبدالمحسن ابن محمد القاسم
امام وخطیب مسجد نبوی شریف

با موضوع

رویای راستین

a-alqasim.com

روای راستین (1)

تمامی ستایش و سپاس ها از آن الله است، او را می ستاییم، و از او یاری جسته و درخواست آمرزش گناهان را داریم، و از شر گناهان و اعمال بد خویش به او پناه می بریم، کسی را که الله متعال هدایت کند، هیچکس توان گمراهی او را نخواهد داشت، و کسی را که او گمراه کند دیگر کسی توان هدایتش را نخواهد داشت، گواهی می دهم که هیچ معبود به حقی جز الله متعال وجود ندارد، یکتاست، و شریکی ندارد، و گواهی می دهم محمد بنده و فرستاده ی اوست، الله بر او و بر خاندان و یارانش درود و سلامی فراوان بفرستد.

اما بعد:

ای بندگان الله! آنچنان که باید تقوای الله را پیشه کنید، و او را در ظاهر و نهان مراقب خویش بدانید.

ای مسلمانان:

الله متعال نعمت های ظاهری و باطنی خویش را در خواب و بیداری بر بندگانش کامل گردانید، و ارزانی داشت، و تدبیر امور شب و روز در دست اوست؛ الله متعال با حکمت و درایت خویش علم غیب را از بندگان خویش پنهان داشت لذا هیچ راهی برای فهمیدن علم غیب وجود ندارد به جز از آنچه که الله متعال به فرستادگان و پیامبران خویش اطلاع می دهد، همانگونه که الله متعال فرمود:

(1) این خطبه در روز جمعه، شانزدهم صفر، سال هزار و چهار صد و چهل و پنج هجری، در مسجد

نبوی ایراد شده است.

﴿عَلِمَ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا *

إِلَّا مَن أَرَادَ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْأَلُكُم بَيْنَ يَدَيْهِ وَمِن خَلْفِهِ رَصَدًا﴾

(الله) دانای (غیب) نهان است و کسی را بر غیب خود آگاه نمی کند * جز پیامبری را که از او خشنود باشد که [در این صورت] برای او از پیش رو و از پشت سرش نگهبانانی بر خواهد گماشت) [سوره الجن: 26، 27].

و از نعمت های باطنی و از عجایب آفرینش الهی؛ اینست که شاخه ای از شاخه های از نبوت را برای بندگان خویش باقی گذاشت تا بدین وسیله هر کس از آنان را که بخواهد در خواب از غیب با خبر سازد، رسول الله ﷺ فرمودند: «از نبوت چیزی به جزء مبشرات باقی نمانده است، پرسیدند: مبشرات چیست؟ فرمودند: خواب نبی ﷺ و صالح» (روایت بخاری)، در خواب نبی ﷺ و صالح از نفایس علم الهی و لطف و کرم او اموری نهفته است که به قوت ایمان انسان مؤمن می افزاید، و بدین گونه او را از گذشته و حال و آینده با خبر می سازد و اینگونه از شر دروغ های کاهنان و ساحران در امان می دارد، خواب صالح باعث تشویق در انجام کارهای خیر و دوری از شر شده، و در آن نیز بشارت دادن به خیر و ترسانیدن از شر وجود دارد.

خواب در شریعت اسلامی جایگاه بس والایی دارد؛ و خواب برای پیامبران در سخت ترین و شوارترین لحظات باعث ثابت قدمی آنان می شود، چرا که خواب پیامبران به مثابه وحی می باشد، ابراهیم خطاب به اسماعیل علیهما السلام گفت:

﴿يَبْنَئِي إِنِّي آرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ﴾

(ای پسر من من در خواب [چنین] می بینم که تو را سر می برم) [سوره

الصفافات: 102].

پس الله متعال مقام و منزلت ابراهیم را با تصدیق کردن این خواب و اتباع امر الهی بالا برد، و بدین گونه تعریف و تمجید از او را همیشگی نمود، همانگونه که می فرماید:

﴿وَتَرْكُنَا عَلَيْهِ فِي الْأَخْرَيْنَ * سَلَّمَ عَلَيَّ إِِبْرَاهِيمَ * كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾

(و در [میان] آیندگان برای او [آوازه نیک] به جای گذاشتیم * درود بر ابراهیم * نیکوکاران را چنین پاداش می دهیم) [سوره الصافات: 109 - 111].

و یوسف علیه السلام زندگی خویش را با دیدن خواب آغاز کرد:

﴿يَأْتِيَنِي فِي رَأْيِي أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ رَأَيْتَهُمْ لِي سَاجِدِينَ﴾

(ای پدر من [در خواب] یازده ستاره را با خورشید و ماه دیدم دیدم [آنها] برای من سجده می کنند) [سوره یوسف: 4].

و خواب ایشان علیه السلام با یاری و نصرت الهی و تمکین و عزت و شوکت به تحقق پیوست.

﴿وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا﴾

(و پدر و مادرش را به تخت برنشاند و [همه آنان] پیش او به سجده درافتادند) [سوره یوسف: 100].

و اولین خیر و نور برای این امت نیز از طریق خواب شروع شد؛ عائشه رضی الله عنها می گوید: «اولین مرحله شروع شدن وحی برای رسول الله صلی الله علیه و آله از طریق خواب نبی صلی الله علیه و آله و صالح بود، پس ایشان هر خوابی را که می دیدند مانند روشنایی صبح به تحقق می پیوست» (متفق علیه).

و در غزوه بدر الله متعال پیروزی را در خواب به پیامبر خویش نشان داد، پس ایشان یاران خویش را نیز با خبر ساختند، و با این کار قوا قلب گرفته و به نیرویی بیشتر به جنگ و رویا رویی دشمن رفتند:

﴿إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا ۖ وَلَوْ أَرَدْنَا لَهُمْ كَثِيرًا لَّفَشَلْتُمْ وَلَتَنَزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ ۖ
وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ﴾

[ای پیامبر یاد کن] آنگاه را که الله آنان [سپاه دشمن] را در خوابت به تو اندک نشان داد و اگر ایشان را به تو بسیار نشان می داد قطعاً سست می شدید و حتماً در کار [جهاد] منازعه میکردید ولی الله شما را به سلامت داشت چرا که او به راز دلها داناست [سوره الأنفال: 43]. و الله متعال در خواب فتح مکه را به پیامبر خویش نشان داد در حالیکه ایشان در مدینه به سر می بردند، و این مژده بعد از بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ سال به وقوع پیوست:

﴿لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ
مُحَلِّقِينَ رُءُوسِكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ﴾

(براستی الله رؤیای پیامبر خود را تحقق بخشید [که دیده بود] شما بدون شك به خواست الله در حالی که سر تراشیده و موی [و ناخن] کوتاه کرده اید با خاطری آسوده و به دور از هرگونه ترس وارد مسجد الحرام خواهید شد) [سوره الفتح: 27].
و رسول الله ﷺ اگر خوابی می دیدند آنرا برای یاران خویش تعریف می نمودند؛ بلکه از نماز صبح به صحابه رو نموده و از آنان می پرسیدند: «آیا کسی از شما دیشب خوابی دیده است؟» (متفق علیه).

و اساس مشروعیت اذان بر مبنای خوابی بود که یکی از صحابه به نام عبدالله بن زید رضی الله عنه دیده بود و رسول الله ﷺ نیز این امر را تایید نمودند، ایشان می گوید: «صبح هنگامی که پیش رسول الله ﷺ آمدم و ایشان را از خوابی که دیده بودم با خبر ساختم، ایشان ﷺ نیز فرمودند: خواب بر حقی است **إن شاء الله، پس برو آنچه را که دیده ای به بلال بیاموز تا او نیز همانگونه اذان بگوید**» (روایت احمد)، ابن عبد البر رحمته الله می گوید: «ائمه بزرگوار از صحابه و تابعین و علمای مسلمین از اهل سنت به حقانیت این خواب ایمان دارند».

و خواب ها به سه قسمت تقسیم می شوند؛ یکی از این سه قسمت بر حق بوده و حتماً به وقوع خواهد پیوست، و دو قسمت دیگر یا از سوی شیطان بوده و یا خوابهای پریشان می باشند، رسول الله ﷺ فرمودند: «خواب سه نوع می باشد: خواب نیکو صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و صالح که بشارتی است برای انسان مؤمن، و خوابی که از سوی شیطان و برای پریشان ساختن حال بنده می باشد، و خوابی که از افکار روزانه شخص سر چشمه می گیرد» (روایت مسلم)

پس خواب صالح و نیکو صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ باعث خوشحالی انسان مؤمن می شود و او را مغرور نمی سازد، چرا که خواب نیکو صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شاخه ای از شاخه های نبوت می باشد، رسول الله ﷺ فرمودند: «**خواب انسان مؤمن شاخه ای از چهل شاخه ی نبوت است**» (متفق علیه)، و خواب نیکو صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از بشارت دهنده هایی می باشد که بعد از نبوت باقی مانده است، رسول الله ﷺ در مورد تفسیر این فرموده الله پرسیده شدند:

﴿لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾

(در زندگی دنیا و در آخرت مژده برای آنان است) [سوره یونس: 64].

ایشان فرمودند: «**این همان خواب نیکو صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و صالح است که انسان مؤمن می بیند یا کسی دیگر این خواب را برای او خواهد دید**».

و روای راستین و صالح شاخه ای از نبوت است، و نبوت نیز چیزی به جزء وحی نیست، و اگر کسی در خواب خویش دروغ بگوید گویا بر الله افترا بسته است، و ادعا کرده است که الله به او چیزی را نشان داده است که ندیده است، رسول الله ﷺ فرمودند: «همانا بزرگترین دروغ همان دروغیست که چیزی را که ندیده است بگوید که من آن را دیده ام» (روایت بخاری).

و در روز قیامت برای عذاب دادن بیشتر به او، درخواست می شود کاری را انجام دهد

که توان آن را ندارد، رسول الله ﷺ فرمودند: «هر کس خوابی را تعریف کند که آنرا ندیده است، در روز قیامت به او دستور داده خواهد شد که دو دانه ی گندم را به هم گره بزند، و هرگز نخواهد توانست» (روایت بخاری).

اگر چه خواب راست بیشتر و غالباً برای اهل صلاح و انسان های صالح اتفاق می افتد، اما برای دیگران نیز اتفاق خواهد افتاد، همانگونه که یوسف علیه السلام خواب های دو همراه خویش در زندان را تعبیر نمودند و همانگونه که تعبیر کرد اتفاق افتاد، و نیز همانگونه که خواب پادشاه کافر را در مورد هفت گاو تعبیر نمودن و همانگونه نیز شد، امام بخاری در کتاب صحیح خویش باب و سر فصلی را به عنوان: «باب خواب های زندانیان و فساد کاران و مشرکین» درج نموده اند، و ابن حزم رحمه الله می گوید: «احیاناً خواب کافر به حقیقت می پیوندد، که در این حالت شاخه ای از نبوت نخواهد بود، بلکه از مبشرات هم نیست، ولی برای ترساندن و یا عبرت برای دیگران خواهد بود».

و خواب دیدن روز همانند خواب دیدن شب حق است؛ رسول الله ﷺ پیش ام حرام دختر ملحان ~ آمده و در خانه ایشان ظهر هنگام استراحت نمودند، و خوابی دیدند که آنرا برای ام حرام نیز تعریف نمودند.

و هر کس خوابی دید که برای او دلپسند بود مستحب است که ثناء و شکر الله را به جای آورد، و آن را مایه بشارت بداند، و آن را برای کسی که دوست دارد تعریف کند، اما خواب خویش را برای انسان های حسود و حيله گر تعریف نکند، یعقوب علیه السلام فرمودند:

﴿قَالَ يَبْنَئِي لَا تَقْضُصْ رُؤْيَاكَ عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا﴾

(ای پسر من خوابت را برای برادرانت حکایت مکن که برای تو نیرنگی می اندیشند)

[سوره یوسف: 5].

و هر کس خوابی ناپسند دید؛ سنت این است که: از شر آن، و شر شیطان به الله پناه ببرد، و سه مرتبه به طرف چپ خویش تف بیندازد، و حالت خوابیدن خویش را تغییر بدهد، و کسی را از آن با خبر نسازد، و از خواب خویش برخاسته و نماز بخواند، نووی رحمه الله می گوید: «اگر بعضی از این کارها را هم انجام بدهد نیز در دفع ضرر به او کم صَلَّى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خواهند کرد، همانگونه که در احادیث آمده است».

و تفسیر خواب علمی از علوم پیامبران و اهل ایمان می باشد، و این علم در نوع خویش نادر و کمیاب است، و شامل دو نوع خدادادی، و اکتسابی است، این علم نعمتی است که الله بر هر کس از بندگانش که بخواهد ارزانی نموده و بر او منت می نهد، الله متعال در مورد یوسف می گوید:

﴿وَلِنُعَلِّمَهُۥ مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ﴾

(تا به او تاویل خوابها را بیاموزیم) [سوره یوسف: 21].

و تفسیر و تعبیر کردن خواب فتوا محسوب شده و جایز نیست که شخص بدون علم و آگاهی در این زمینه وارد شود، یوسف علیه السلام به دو جوان گفت:

﴿قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ﴾

(امری که شما دو تن از من جويا شدید تحقق یافت) [سوره یوسف: 41].

و پادشاه گفت:

﴿أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ﴾

(در باره خواب من به من فتوا دهید) [سوره یوسف: 43].

و جوان به یوسف گفت:

﴿أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ﴾

(در باره [این خواب که] هفت گاو به ما فتوا بده) [سوره یوسف: 46].

و اساس و مبنای تعبیر خواب بر قیاس کردن و تشبیه نمودن و ربط دادن امور معقول با اشیای قابل حس است، ابن قیم رحمته الله علیه می گوید: «مثال هایی که در قرآن آمده است همه اصولی است برای تعبیر خواب، البته برای کسانی که در استدلال گرفتن قوی باشند، و همچنین هر کس که قرآن را بفهمد همانا خواب را به بهترین وجه تعبیر خواهد کرد، و اصول صحیح تعبیر خواب همانا از قرآن گرفته شده اند».

و هر کس مایل به تعبیر خوابش بود پس باید آن را نزد کسی که عالم به این علم هست تعبیر نماید، چرا که مجرد شهرت شخص به علمی از علوم بر این دلالت ندارد که او تعبیر خواب نیز می داند، و نه این که هر کس کتاب های تعبیر خواب را بخواند عالم خواهد شد، چرا که تعبیر خواب نسبت به اشخاص و زمان فرق خواهد کرد، به امام مالک رحمته الله علیه گفته شد: آیا هر کس می تواند خواب را تعبیر بکند؟ ایشان گفتند: آیا با نبوت می شود بازی کرد؟»

و هر کس که الله متعال این نعمت را به او ارزانی داشته است پس باید تقوای الهی را پیشه بکند، و از ریا کاری و شهرت خویشتن را باز بدارد، و از الله متعال کم عزیزه الله علیه و توفیق را بطلبد، و از غرور بر حذر باشد چرا که غرور نعمت را از انسان خواهد زدود و سپاس الهی را بابت این نعمت به جای آورد، همانگونه که یوسف برای شکر گزاری این نعمت گفت:

﴿رَبِّ قَدْ ءَاتَيْتَنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ﴾

(پروردگارا تو به من دولت دادی و از تعبیر خوابها به من آموختی) [سوره

یوسف: 101].

مفتی و تعبیر کننده خواب و پز شکره الله علیه از عیوب و اسرار مردم با خبر و آگاه می شوند، پس

باید در این موارد عیوب مردم را بپوشانند.

رویای راستین و صالح هیچ شکی در آن نیست که به وقوع خواهد پیوست، فرقی نمی کند تعبیر بشود و یا نه، یعقوب علیه السلام به یوسف علیه السلام گفت:

﴿لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ﴾

(خوابت را برای برادرانت حکایت مکن) [سوره یوسف: 5].

و خواب او را نیز تعبیر نکرد و با وجود آن نیز خواب او به حقیقت پیوست، و تعبیر کننده در حقیقت آن چیزی را که خواب بر آن دلالت می کند بیان می کند، گاهی تعبیرش درست و گاهی نیز نادرست خواهد بود، رسول الله ﷺ بعد از تعبیر کردن خواب توسط ابو بکر رضی الله عنه به او گفت: «بعضی را درست گفتمی و قسمت دیگری از تعبیر تو نادرست بود» (متفق علیه).

و اما خواب گاهی اوقات سریع به وقوع خواهد پیوست، و گاهی با تاخیر کم و زیاد، عبد الله بن شداد رضی الله عنه می گوید: «خواب یوسف بعد از چهل سال به وقوع پیوست، و این نهایت به وقوع پیوستن خواب است»، و انسان مسلمان باید بداند که هر آنچه که الله برای او چه دور و یا زود مقدر کرده است، خیر است.

و بعد ای مسلمانان:

زمانی که عهد نبوت و آثار آن از ما دور گشت؛ الله متعال در عوض آن خواب را به مومنان عطاء نمود، رسول الله ﷺ فرمودند: «زمانی که برپایی قیامت نزدیک رضی الله عنه می شود - خیلی کم پیش می آید که خواب شخص مومن دروغ بگوید» (متفق علیه)، اما در زمان وجود نور و قوت نبوت نیازی به خواب نبود.

و راستگوترین مردم راست ترین و واقعی ترین خواب ها را می بینند، رسول الله ﷺ فرمودند: «راستگوترین شما راست ترین خواب را خواهند دید» (روایت مسلم)، ابن حجر رضی الله عنه می گوید: «هر کس در بیداری خویش غالباً راستگو باشد این حالت نیز در خواب ادامه

خواهد یافت، بنابراین در خواب خویش به جز راست چیز دیگری نخواهد دید، بر خلاف دروغگو و یا کسی که راست و دروغ را به هم می آمیزد، که این کار قلب او را تاریک کند و سیاه نموده و چیزی به جز پریشانی و خواب های آشفته نخواهد دید»

پس راستی را در سخن و گفتار خویش پیشه بگیر، و بر پرهیزکاری پایبند باش، تا به خیر دنیا و آخرت دست یابید.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

﴿وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا﴾

(و پدر و مادرش را به تخت برنشاند و [همه آنان] پیش او به سجده درافتادند و [یوسف] گفت ای پدر این است تعبیر خواب پیشین من به یقین پروردگرم آن را راست گردانید) [سوره یوسف: 100].

الله متعال برای من و شما در قرآن برکت قرار دهد....

خطبه دوم

تمامی ستایش‌ها برای نیکی‌هایی که بر ما ارزانی داشت؛ از آن‌الله است، و برای توفیق و ممتی که بر ما ارزانی داشت او را سپاس می‌گوییم، و با به یاد داشت عظمت جایگاه‌الله گواهی می‌دهم که هیچ معبود بر حقی جز‌الله وجود ندارد، یکتاست و شریکی ندارد، و گواهی می‌دهم پیامبر ما محمد بنده و فرستاده‌ی اوست، الله بر او و خاندان و یارانش درود و سلام بسیار فراوان بفرست.

ای مسلمانان:

دین مبین اسلام با وفات رسول‌الله ﷺ کامل گشت، و با خواب چیزی از احکام الهی ثابت نخواهد شد، شاطبی رحمته‌الله می‌گوید: «فایده خواب: تنها بشارت دادن و ترسانیدن است، اما در باب احکام هیچ کاربردی ندارد».

والله متعال پیامبر ما را از این که شیطان به چهره ایشان ظاهر شود مصون داشتند، پس هر کس ایشان را در خواب ببیند به راستی که او را دیده است، رسول‌الله ﷺ فرمودند: «هر کس مرا در خواب ببیند بداند که مرا دیده است، چرا که شیطان به چهره من نمی‌تواند ظاهر شد» (متفق علیه)، هر کس که رسول‌الله ﷺ را در خواب ببیند دلیل بر این نیست که از دیگران بهتر است، و هر کس ایشان را خلاف اوصاف وارده در مورد ایشان ببیند و یا اینکه ایشان را دید که او را امر به کار باطل می‌کند پس بداند که این خواب چیزی به جز خواب شیطانی و یا نفسانی نیست، و خیر و خوبی در پیروی از رسول‌الله ﷺ نهفته است.

سپس بدانید که الله متعال شما را به سلام و درود فرستادن بر پیامبر خویش امر نموده

است....

خطبة الجمعة

2023/9/1 م | 1440/2/17 هـ

فضيلة الشيخ

د. عبد العزيز بن عبد العزيز
إمام وخطيب المسجد النبوي الشريف

بعنوان

الرؤيا في المنام

مترجمة باللغة الفارسية

a-alqasim.com